

جانداران ایران

آرتمیای دریاچه‌ی ارومیه

مهرگان روزبه
دبیر زیست‌شناسی تهران

آرتمیا نوعی سخت پوست ابتدایی است که در آب‌های شور سراسر جهان، به جز اقیانوس‌ها زندگی می‌کند و می‌تواند غلظت‌های بالای شوری آب را تحمل کند. اگرچه آن را در زبان انگلیسی «میگوی آب شور»^۱ می‌نامند و در ظاهر نیز به میگو شباهت دارد، اما در واقع به گروه آبشش‌پایان^۲ تعلق دارد و به پلانکتون‌های جانوری بیش‌تر نزدیک است. در مورد رده‌بندی این جانور، اختلاف نظر وجود دارد. گروهی بر این باورند که همه‌ی آرتمیایا واریته‌هایی از یک گونه هستند، در حالی که گروهی دیگر گونه‌های مختلفی را برای آن پیشنهاد کرده‌اند. آرتمیا در سال ۱۷۵۵ در لیمینگتون^۳ انگلستان کشف شد.

آرتمیا در حالت جنینی غیرفعال است و سال‌ها می‌تواند در محیط خشک و بی‌اکسیژن به صورت جنین، زنده بماند؛ اما هنگامی که جنین در آب قرار می‌گیرد، طی چند ساعت به حالت کیست (سیست) در می‌آید و طول آن به حدود یک سانتی‌متر می‌رسد. چرخه‌ی زندگی آن یک سال به درازا می‌کشد. این ویژگی‌ها سبب شده است که جانور مناسبی حتی برای تحقیقات فضایی باشد. از آرتمیا، در تحقیقات فضایی برای تعیین اثر بی‌وزنی بر جانوران استفاده شده است. آرتمیا تا کنون در چند مأموریت فضایی شرکت داشته است.^۴

آرتمیا غلظت‌های مختلف نمک آب زیستگاه خود را تحمل می‌کند. ارزش غذای آن بالاست و از همین روی برای تغذیه‌ی آبزیان به فروش می‌رسد. مقدار اسیدهای چرب غیراشباع آن بالا و در مقابل مقدار کلسیم آن پایین است. شاید یکی از علت‌های سازگاری آن‌ها به آب‌های شور، نبود شکارچیان طبیعی در این گونه آب‌ها باشد. ناپلی‌ها یا لاروهای آرتمیا که هنگام تخم‌گذاری حدود ۵۰۰ میکرون قطر دارند، از جلبک‌های میکروسکوپی تغذیه و رشد می‌کنند. آرتمیایای ایران در دریاچه‌های ارومیه، مهارلو، طشک، بختگان و آبگیرهای نوق رفسنجان، کال شور گناباد و حوض سلطان قم زندگی می‌کنند.

گانتز^۵ در سال ۱۸۹۹ دریاچه‌ی ارومیه را بررسی کرد و آرتمیای موجود در آن را *Artemia salina* نامید؛ اما در سال ۱۹۷۶ دانشمندان آرتمیای دریاچه‌ی ارومیه را دوباره از نظر سیستماتیک بررسی کردند و آن را گونه‌ای جدید با نام علمی *Artemia urmiana* معرفی کردند.

رده‌بندی آرتمیای دریاچه‌ی ارومیه

دامین: *Eukaryota* (یوکاریوت‌ها)

فرمانرو: *Animalia* Linnaeus, 1758 (جانوران)

زیر فرمانرو: *Bilateria* (Hatschek, 1888)

Cavalier-Smith, 1983

فرو فرمانرو: *Ecdysozoa* Aguinaldo et al., 1997

ex Cavalier-Smith, 1998

فرا شاخه: *Panarthropoda*

شاخه: *Arthropoda* Latreille, 1829 (بندپایان)

زیرشاخه: *Crustacea* Brünnich, 1772 (سخت‌پوستان)

رده: *Branchiopoda* Latreille, 1817 (آبشش‌پایان)

زیر رده: *Sarsostraca* Tasch, 1969

راسته: *Anostraca* Sars, 1867

تیره: *Artemiidae* Grochowski, 1896

سرده: *Artemia*

گونه: *Artemia urmiana*

زیر نویس

1. Brine shrimp

2. Branchiopod

3. Lymington

۴. از جمله در این مأموریت‌ها: ماهواره‌ی زیستی شوروی Cosmos 1129، آپولو ۱۶ و ۱۷ و شاتل‌های STS-37 و STS-43

5. Gunther